

שעמדם.
מתרצת הגמרא: לעולם מדובר בברייתא בחד - כאשר הבעלים של
הבכור מתירו לבדו, ולכך אנו חושדים שיתירונו שלא כדין, ומה
שהקשינו שצריך שלשה להתיר, יש לומר כדאמר רב חסדא אמר
רבי יוחנן במסכת נדרים (ע"ב) שמדובר שם ביהודי מומחה שיכול
להתיר נדרים לבדו, הקא נמי מדובר ביהודי מומחה שיכול לראות
בכור לבדו.
עוד למדנו בברייתא לעיל: ורואה את קדושתו ואינו חשוד ולומר על
מום עובר שהוא מום קבוע, והטעם בזה הוא דאי פעי מיתשיל
עליהו - משום שאם היה רוצה להוציא את הקדשים האלו לחולין,
היה יכול להישאל על הקדשו לחכם, והחכם היה עוקר את ההקדש
לפי שהוא הקדש בטעות, ולמה לו לשקר ולומר שמום זה הוא קבוע.
ומה שנאמן לראות את מומי מעשרותיו, הוא משום דאי פעי שרי
ביה מומא פבוליה עדריה - אינו חשוד לשקר ולומר על מום עובר
שהוא מום קבוע, משום שהיה יכול להתיר לפדות המעשר הזה
באופן המותר על ידי שהיה מטיל מום קבוע בכל עדרו לפני שעשיר,
ואזי אף בהמת המעשר היתה בעלת מום והיה ראוי לפדותה.
והטעם שנשאל על מהותו הוא משום דהא הוה ליה בימי טומאתו
- כיון שחולין טמאים ראויים לו לאכילה בימי טומאתו, ואף אם
נטמאו אינו מפסידם, לכך אינו חשוד לומר שהם טהורים כאשר הם
באמת טמאים.

הדרן עלך עד כמה ישראל חייבין

פרק חמישי - כל פסולי המוקדשין

משנה

קדשים שנפל בהם מום נקראים 'פסולי הקדשים', משום שהם
פסולים להקרבה, ופודים אותם ובשרם נאכל לכל אדם כבשר
חולין. המשנה מבארת את חילוקי הדינים שבין בכור ומעשר אחר
שנפל בהם מום לבין שאר קרבנות שנפל בהם מום: כל פסולי
המוקדשין - קדשים שנפל בהם מום, ונפסלו להקרבה, (הנאמין
להקדש - כל הרווח של הפדיון הולך להקדש), והם נמכרין
באימלו - הפודה אותם יכול למכרם בשוק המיועד לממכר בהמות
ובשר חולין, ששם הבשר נמכר יותר ביוקר מבשר הנמכר בבית,
ואינו חושש משום בזיון הקדשים, כדלהלן, ונשחטין באימלו, ששם
יש הרבה קונים, ונשחטין בלימרא - מותר למכרם במשקל, כדרך
שהקצבים מוכרים בשר חולין, ואף שהמכירה בשוק ובמשקל הוא
דרך בזיון, הותר הדבר, שעל ידי כך יפדום יותר ביוקר, וההקדש
ירויח. והיתר זה הוא בכל הקרבנות שנפסלו, הוין מן הקבד
והמעשר שהם נמכרים רק בבית, ואסור למכרם במשקל אלא
באומד, אף שבאופן זה משלמים עליהם פחות ומפסיד במכירתם,
וזאת משום שהנתינתן לפעלים, שהבכור כאשר נופל בו מום הוא
יוצא מיד לחולין, ובשר המעשר שייך לבעליו, וכיון ששניהם אינם
טעונים פדיון, וכל הרווח ממכירת בשרם הולך לבעלים, לפיכך לא
התירו לנהוג בהם מנהג בזיון.
פסולי המוקדשין הנתינתן להקדש - רוחח הפדיון הולך להקדש, וכדי
שיפדום ביוקר, הקלו חכמים בדיני מכירתם לאחר שיפדו, כי על ידי
כך יפדום יותר ביוקר, וההקדש ירויח.
ושוקל מנה כנגד מנה בכבוד - אם יש לו בשר חולין שמשקלו
ליטרא, מותר לשקול כנגדו בשר בכור כדי לברר את משקלו, וזאת
משום שבאופן רגיל שוקלים בשר נגד משקולת, ולא כנגד בשר,
לפיכך כשהוא משנה באופן משקלו, אינו נחשב כל כך כבזוי
לכבוד. והיינו דווקא בבשר בכור, שהאיסור למכרו הוא רק מדרבנן,
הקלו לשקול בו בשינוי, אבל בהמת מעשר כשהוא תמים אסור
למכרו מדאורייתא, וכיון שאיסורו חמור, לא הקלו לשקול בו אפילו
בשינוי.

הגמרא מביאה ברייתות נוספות לגבי קבלת חברות: תנו רבנן, וכו' וכו'
- אלו המנויים לעיל בברייתא, חבר שקיבל על עצמו דברי חבירות
וכן לוי וכו', שחזרו פתח למעשיהם הרעים ואינם מקיימים את מה
שקיבלו עליהם, אין מקבלין אותן עולמית כיון שלא יכלו לעמוד
בקבלתם, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, אם חזרו למעשיהם
הרעים במטמוניות - בסתרה, ובגלוי הם עדיין נוהרים על דברי
חבירות, אין מקבלין אותן משום שהם גונבים את דעת הבריות
ונוהגים בחבירות רק כלפי חוץ, אבל אם חזרו למעשיהם הרעים
בפרהסיא, מקבלין אותן משום שכאשר חוזרים בתשובה הרי זו
חזרה גמורה.

איבא דאמרי, אם עשו דברייהן הרעים במטמוניות ורק בצינעא
חזרו למעשיהם המקולקלים, מקבלין אותן משום שלא חיללו שם
שמים בגלוי. ואם עשו כן בפרהסיא, אין מקבלין אותן משום
שחיללו שם שמים, והואיל ופקרו כל כך, אינם נותנים לב לשוב
בתשובה שלימה.

דעה נוספת: רבי שמעון ורבי יהושע בן קרחא אומרים, בין כך ובין
כך - בין שחזרו בסתר או בגלוי, מקבלין אותן, משום שניאמר (ירמיה
ג ד) 'שובו בני ישראל' ולמדנו משם שאפילו החוטאים בגלוי
הנקראים 'שובבים' מתקבלים בתשובה.

אמר רבי יצחק איש כפר עכו אמר רבי יוחנן, הלכה פארתו הווג
- כרבי שמעון ורבי יהושע בן קרחא שבכל אופן מקבלים אותם.
תנו רבנן, בראשונה היו אומרים חבר ונעשה נבאי - ממונה מטעם
המלך לגבות מסים מישראל, דוחין אותו מהקבירה. וגם אם פירש
מן הגבאות אין מקבלין אותו. חזרו לומר שאם פירש הרי הוא ככל
אדם ומקבלים אותו לחבירות.

הגמרא מביאה מעשה בענין זה: רב הונא בר חייא איצטריבא ליה
שעתא - היו החכמים צריכים לשאול ממנו הלכות, הוה עייל גביה
- והיו באים אליו רבה ורב יוסף, ויארבע מאה וזנא דרבנן. שמע
דאיתו, קטיר לחו - קשר ותיקן להם ארבע מאה תבתין - (כסאות).
לסוף שמעו רבה ורבי יוסף והחכמים דנעשה רב הונא נבאי, שלחו
לומר ליה, זיל לחשיבותיה זיל לקדמותיה - ילך אחר החשיבות
שבחר לו להיות מוכס וישוב לאומנתו הראשונה ואנו לא נלך אצלו.
שלח לחו רב הונא לחכמים, חדרי בי - חזרתי בי מלהיות גבאי. רב
יוסף לא אזל - לא הלך אצלו, רבה אזל. מבארת הגמרא את
טעמם: רב יוסף לא הלך משום שאמר, תנינא, שאפילו אפילו אם
פירש מגבאותו אין מקבלין אותו. רבה הלך משום שאמר, הלא
תנינא, שחזרו לומר שאם פירש הרי הוא ככל אדם.

הגמרא מביאה ברייתא בענין אלו דברים נאמן החכם לפסוק לעצמו:
תנו רבנן, כל הבהמות הכבדות, אם נפל בהם מום, אדם רואה אם
המום שנפל בהם הוא קבוע והם מותרים לשחיטה, או שהוא מום
עובר וחייבים בהקרבה, חוין מאת הבכור של עצמו. ורואה את
קדושו - אם יש לאדם בתינו בביתו ונפל בהם מום, רואה את
המום קבוע ומותר לפדותם לחולין. וכן רואה אדם את מעשרותיו -
מעשר בהמה שלו. ונשאל אדם לעצמו על מהותו, שאם אירע בך
ספק טומאה והוא בקי בהלכות, יכול לפסוק לעצמו ואינו צריך
לשאול חכם אחר.

הגמרא מבארת את דיני הברייתא: אמר מר, כל הכבדות אדם
רואה חוין משל עצמו. מבררת הגמרא: במאי עסקינן, אילימא בחד
- בחכם אחר, מי מהימן - האם הוא נאמן להתיר בכור אפילו של
אחרים, והלא שנינו לקמן (ב) שההיתר לשחוט בכור שנפל בו מום
הוא על ידי שלשה. אלא מדובר בתלתא - בשלשה המתירים את
הבכור, והכחן שהוא הבעלים של הבכור אחד מהם, אם כן מדוע
אינו רשאי לראות את בכורות עצמו מעמה יחד, ומי חשידי - וכי
חשודים גם השנים האחרים שיתירו בשבילו את האסור, והתנן
ביבמות (כה) שהחכם שהיבמה מואנה או שחלצה בפניו ישאנה,
ואין חושדים בו שהתיר אותה שלא כדין כדי לישאנה בעצמו, מפני
שהוא ביר דין - משום שלא היה שם לבדו אלא בית דין של שלשה
היו שם והם אינם חשודים להתירה בשבילו. ואם כן גם בהתרת בכור
אין לנו לחשוד בשני האחרים שיתירוהו באיסור בשביל הבעלים

59 שפתי ישנים' היא להנעת השפתים של המת כשאומרים שמועה
 60 משמו, שהם כבומר (אסף) של ענבים העומדים בכלי כמה ימים כדי
 61 שידחקו ויתבשלו, מה בומר של ענבים בין שאדם נוגע בו הרי
 62 הוא דובב – היין רוחש ומתנווע ויוצא למעלה, אף בתלמודי
 63 חכמים מצינו כן, שתלמיד חכם שמת, בין שאדם אומר דבר
 64 שמועה מפיו דובבות – נעות שפתיו בקבר.
 65 הגמרא חזרת לבאר על איזו ברייתא סמך רב ששת כשהעמיד את
 66 המשנה בהמת מעשר של יתומים קטנים. מבררת הגמרא: מאי
 67 ברייתא. מביאה הגמרא: דתניא, מעשר פהמה של יתומים מוכרין
 68 אותו, כדי למנוע הפסד מן היתומים, ומעשר בהמה ששחטו ואסור
 69 למכור את בשרו, נותן את הבשר במתנה, ומבליעו בעורו בקלבו
 70 ובגידיו ובקניניו, שכולל את דמי הבשר במכירתם של שאר חלקי
 71 הבהמה שאינם ראויים לאכילה, שאינו קובע את מחירם כפי
 72 שנמכרים בפני עצמן, אלא ביוקר כפי שווה הבהמה כולל בשרה,
 73 ומברייתא זו למד רב ששת שהתירו למכור בשר מעשר בהמה של
 74 יתומים כדי למנוע מהם הפסד.
 75 שואלת הגמרא: מאי קאמר – מה כוונת הברייתא, שבתחילה שנינו
 76 בה שמוכרים את המעשר, ומשמע שנמכר כדרכו, ואילו בסופה
 77 שנינו שצריך להבליע את דמי הבשר. מבררת הגמרא: אמר אביי,
 78 הכי קאמר, מעשר בהמה של יתומים הותרו חכמים שיהיו מוכרין
 79 אותו, אבל רק בהבלעה של מכירת שם חלקי הבהמה.
 80 מדייקת הגמרא: מקלל דברי הברייתא משמע דלאדם גדול שאינו
 81 נחשב יתום, אפילו בהבלעה לא – אסור למכור, וקשה, מאי שנא
 82 מהא דתנין (סוכה לט) הלוקח לולב – ארבעה מינים מהבירז עם הארץ
 83 בשביעית, יבקש הקונה מן המוכר שיהיה נותן לו את האתרוג
 84 במתנה, לפי שאינו רשאי ללוקחו לאתרוג בשביעית, שמכל
 85 ארבעת המינים רק האתרוג הוא פרי שחלה עליו קדושת שביעית,
 86 ואין נותנים דמי פירות שביעית לעם הארץ, שיש לחשוש שמא לא
 87 ינהג בהם דין שביעית. והיונין פה – ונשאנו ונתנו בדין זה, באופן שלא
 88 רצה המוכר ליתן לו ללוקח את האתרוג במתנה, מאי – מה יעשה
 89 הלוקח, איך יקנה ממנו את האתרוג. ואמר רב הונא, מבליע לו דמי
 90 אתרוג בלולב, והיינו שישלם מחיר יותר יקר על שאר המינים, כדי
 91 שיסכים המוכר לתת לו את האתרוג במתנה. הרי מבואר במשנה
 92 שמותר להבליע אף ללא היתר מיוחד כיתום, וקשה ממה ששנינו
 93 בברייתא שאסור להבליע דמי בשר של בהמת מעשר בהמה.
 94 מתרצת הגמרא: התם, לגבי מכירת אתרוג בהבלעה, לא מוכחא
 95 מילתא – כיון שמחיר האתרוג זול אינו ניכר ששילם עבורו וכלל את
 96 מחירו במחיר שאר המינים, אולם הךא, לגבי מכירת בשר בהמת
 97 מעשר בהבלעה, מוכחא מילתא – ניכר הדבר שכלל את מחיר
 98 הבשר במכירה, כיון שידוע שמחירים של שאר החלקים אינו גבוה כל
 99 כך.
 100 רבא מבאר טעם אחר להיתר מכירת בהמת מעשר של יתומים: אמר
 101 רבא, אם כן שכל הברייתא עוסקת בהמת מעשר של יתומים, ובאה
 102 לפרש שהיתר המכירה הוא באופן של הבלעה, מעשר בהמה תרי
 103 זמני למה לי – למה שנינו בברייתא פעמיים 'מעשר בהמה', שכן היא
 104 לשון הברייתא 'מעשר בהמה של יתומים מוכרין אותו, ומעשר
 105 בהמה ששחטו מבליעו'. אלא אמר רבא, הכי קאמר, מעשר בהמה
 106 של יתומים מוכרין אותו בדרבנן, שהעמידו חכמים את הדבר על
 107 דין תורה, והתירו להם למכור כדרכו כדי שלא יפסידו, ומעשר
 108 בהמה הגדול ששחטו ואסור למכור את בשרו, נותן את הבשר
 109 במתנה, ומבליעו בעורו בקלבו בגידיו ובקניניו.
 110 אמר רבא, מנא אמיתא לה להיתר זה, בגדול למכור בהבלעה,
 111 וביתומים למכור את כולה, דכתבי לגבי מעשר בהמה (ויקרא כו לא)
 112 'והיה הוא ותמורתו יהיה קדש לא יגאל', ומפסוק זה למדו שאסור
 113 למכור בהמת מעשר, וכיון שאיסור זה נאמר בפרשה יחד עם דיני
 114 קדושת תמורה, יש ללמוד מכך שדינו כתמורה, אימתי עושה
 115 תמורה – מתי שייך ענין המרת בהמת קודש ולהתפיס את קדושתה
 116 על בהמת חולין, רק מחיים, ואם כן הוא הדין לענין איסור מכירת

127 גמרא
 2 שנינו במשנה: כל פסולי המוקדשין הנאמין להקדש. שואלת
 3 הגמרא: אימת – אימתי הוא הזמן שהנאת דמיו הולכים להקדש,
 4 אילמא במכירת הקרבנות לאחר פדיון, קשה, וכי הנאמין להקדש,
 5 והרי הנאמין ממכירתם דפעלים הוא שייך. אלא אם תאמר שמדובר
 6 על מכירת הבהמות לפני פדיון, ועל כך אמרו שדמי המקח הולכים
 7 להקדש, גם על זה קשה, וכי האם על כך שנינו במשנה שנאמין
 8 באיטליו בעודם בקדושתם ורק לאחר מכן יפדום, הא געי העמדה
 9 והערכה – והרי כשפודים הבהמה מקדושתה צריך הכהן להעריכה
 10 כשהיא עומדת על רגליה, ואם כן אי אפשר לשחטה קודם פדויתה
 11 ומכירתה. הניחא – מובן הדבר למאן דאמר קדשי מופת לא היו
 12 בכלל חיוב העמדה והערכה, שכיון שפסולי המוקדשין הם קדשי
 13 מופת, יכול לשחטם ואחר כך לפדותם, אלא למאן דאמר שגם קדשי
 14 מופת היו בכלל חיוב העמדה והערכה, יקשה, מאי אכא למימר,
 15 כיון שבהכרח מדובר לפני פדיונם, איך אפשר לשחוט את פסולי
 16 המוקדשין קודם מכירתם.
 17 מיישבת הגמרא: אלא, לעולם לאחר פדיון, ומא – ומה ששנינו
 18 שהנאמין להקדש, אדמעי קרא – מדובר על כסף הפדיון שבו הבעלים
 19 פודים אותם מתחלה מיד ההקדש, שכסף זה הולך להקדש, ומטעם
 20 זה הקילו חכמים במכירת הבשר, דכיון דשחי להו מר – שהתירו
 21 חכמים שיהיו נמכרין באיטליו ונשקטין באיטליו ונשקלין בליטרא,
 22 הרי שבכך מפי ופריק מעיקרא – יוסיף הפודה במעות הפדיון
 23 מתחילה, שיפדם יותר ביוקר, וההקדש ירויה.
 24 שנינו במשנה: כל פסולי המוקדשין נמכרים באיטליו ונשחטים
 25 באיטליו ונשקלים בליטרא חוץ מן הבכור ומן המעשר שהנתינת
 26 לפעלים. מקשה הגמרא: בשלמא בכור, מובן מה שאין למכור
 27 בצורה מסוימת, שהרי רק באיטליו הוא דלא מיוזבן – נמכר,
 28 שמכירתו בשוק היא בזיון, הא בכריתיה מיוזבן – אבל בבית מוכרים
 29 אותו, שאין בו בזיון כשאר בשר הנמכר בשוק, אלא מעשר בהמה,
 30 וכי בכריתיה מי מיוזבן – האם הותר למכור בבית, והתניא בברייתא
 31 (תורת כהנים בחוקותי יג ד), בכבוד נאמר (במדבר יח יז) 'אך בכור וגו' לא
 32 תפדה', ומשמע שרק הבעלים אינם יכולים לפדות אותו, אבל אחר
 33 שבא לידי הכוח, הרי הוא של ונמכר אף כשהוא חי, ואילו במעשר
 34 נאמר (ויקרא כו לא) 'והיה קדש לא יגאל', ואינו נמכר לא חי ולא
 35 שחוט לא תם ולא בעל מום, הרי שאיסור מכירתו אינו רק מצד
 36 בזיון קדשים אלא איסור שהתחדש במעשר, ואיך מותר למכור
 37 מעשר בהמה כלל.
 38 מביאה הגמרא תירוץ: הא מילתא – קושיא זו איקשיא ליה לרב
 39 ששת באורתא – בלילה, ושנייה בקדמותא מברייתא – ותירצה
 40 בהשכמת הבקר על פי ברייתא והמובאת בסמוך, שבמעשר פהמה
 41 של יתומים קטנים שאינם יכולים לאכול את כל בשרו, עסקינן
 42 במשנתו, ומשום השבת אכילה נענו פה – וכדי למנוע הפסד
 43 מהיתומים, התירו למכור כשנפל בו מום ושחט.
 44 רבי אידי סריפה ו-שמשו) דרב ששת הוה, שמעיה מיניה – שמע
 45 ממנו ביאור זה במשנה, אזל רבי אידי אמרה בי מדרשא, ולא
 46 אמרה משמיה דרב ששת, שמע רב ששת איקפד על רבי אידי,
 47 אמר רב ששת, מאן דעקיין ליעקציה עקרבא – מי שעקצני ונשכני,
 48 שלא אמר את דברי בשמי, יעקצנו עקרב.
 49 שואלת הגמרא: ורב ששת למה הקפיד כל כך, וכי מאי נפקא ליה
 50 מינה אם יאמרו דבר זה בשמו. משיבה הגמרא: דאמר רב יהודה
 51 אמר רב, מאי דכתבי (תהלים סא ה) 'אנורה באהרן עולמים', וכי
 52 אפשר לאדם לגנוב בשני עולמים באותו זמן, אלא כך אמר דור,
 53 רבונן של עולם, יאמרו דבר שמועה מפי פעולם הוה, דאמר דבר
 54 יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, כל תלמיד חכם שאמרים דברי
 55 שמועה מפיו פעולם הוה אחר מותו, שפתותיו דובבות – נעות
 56 בקבר, ויש לו הנאה בכך, כי על ידי כך הוא נראה כאילו הוא חי.
 57 ואמר רבי יצחק בר יערי, מאי קראה 'והכף בין הטוב הולך
 58 לדודי למשירים דובב שפתי ישנים' (שיר השירים ז ט), והכוונה בידובב

המשך ביאור למס' בכורות ליום חמישי עמ' ב

- 1 מעשר בהמה, אִימְתֵי אֵינֹו נִגְאָל – מתי אסור למכור מעשר בהמה,
2 רק מִחַיִּים, הֵא לְאַחַר שְׁחִיטָה נִגְאָל, שמותר למכור את בשרה,
3 וזה מדאורייתא, וְרִבְּנָן (ההוא) דְּגִזְרוּ שלא למכרה גם לְאַחַר
4 שְׁחִיטָה אֲטוּ – מחמת האיסור למכרה לְפָנֵי שְׁחִיטָה, כמו ששינו
5 בברייתא שאינו נמכר לא חי ולא שחוט. ומבאר רבא את חילוקי
6 הדינים, דְּכֵר הַנִּישׁוּם מִחַיִּים, כגון הבשר, עליו גִּזְרוּ רִבְּנָן שלא
7 למכור גם לְאַחַר שְׁחִיטָה, אֲטוּ – מחמת האיסור למכרה לְפָנֵי
8 שְׁחִיטָה,